

A közös múlt feltérképezése
(A régi irodalom mint a szlovák-magyar megbékélés egyik eszköze)

A szlovák-magyar kérdés napjainkban az elmúlt években és feltételezem a jövőben is azok közé a kérdések közé fog tartozni, amely megosztja az embereket, és számos konfliktus, vita generálója lesz. Pedig ha jobban megnézzük, kulturális gyökereink azonosak, évszázadokig együtt élt a két nemzet. Ezért aztán érdemes nagyobb figyelmet szentelni ezeknek a koroknak, továbbá kiemelkedően fontos lenne az ebben az időben született irodalmi alkotások vizsgálata és összehasonlítása.

Kutatásaim során számos olyan barokk kori szlovák és magyar szöveget vizsgáltam, amelyek a két nemzet közötti kulturális kapcsolatot bizonyítják. Előadásomban is ezeket próbálom meg ismertetni, és ezek segítségével igyekszem megmutatni egy utat, amelyen keresztül a két nemzet közelebb kerülhet egymáshoz.

Előadásomat Käfer István kijelentéseire és vizsgálataira alapozom. Az általa megfogalmazott gondolatokat a túrócszentmártoni Szlovák Nemzeti Könyvtárban található néhány kézirattal, valamint az Országos Széchényi Könyvtárban lévő anyagokkal támasztom alá.

Kisebb figyelmet szentelek a szlovák-magyar irodalmi kapcsolatok kutatásának történetére, bemutatom azokat a tudósokat – mind szlovák, mind magyar részről – akik a legtöbbet tették a diszciplína fejlődéséért. Mindezek mellett megpróbálom felvázolni a tudományág jövőjét és azokat az irányokat, amelyekben tovább lehet kutatni, eredményeket felmutatni és közelebb hozni kulturálisan a két nemzetet.

A továbbiakban az általam választott korszak választását? szeretném megindokolni, ugyanis joggal merül fel a kérdés, hogy miért pont a barokk kor szlovák-magyar irodalmi vonatkozásait vizsgálom. Ennek oka a katolikus megújulás és Pázmány Péter működése, aki a szlovák nyelvnek kiemelt támogatója és propagálója volt. Ennek érdekében számos, a szlovák nyelv fejlődését elősegítő intézkedést tett. A legfontosabb az volt, hogy az evangélikusok által használt biblikus cseh nyelv helyett egy úgynevezett nyugatszlovák nyelvjárást vezetett be, amelyen megindult a szlovák nép katolikus hitre térítése.

A jezsuita hitszónok szövegeit nemcsak a magyar prédikáció-irodalomban használták fel (kompilálták) előszeretettel, hanem a szlovákban is. A *Kalauz* szlovák fordítását Käfer István már ismertette. Azonban számos olyan kézirat található a Szlovák Nemzeti Könyvtárban, amelyek bővítik ezt a skálát. Ilyen például Mokos Domokos *de tempore* prédikációinak egyike, melyről kimutattam, hogy Pázmány Péter *Mint kell Isten Igéjét*

gyömolcsösen hallgatni című beszédéről kompilálta. Továbbá a prédikációk népszerűségét bizonyítják azok szlovák nyelvű fordításai. A fordító, akinek a kiléte ismeretlen, nem az egész kötetet ültette át magyar nyelvre, csupán az első beszédek közül néhányat.

Az ilyen szoros kapcsolatokon kívül érdemes más szövegviszonyokat is megvizsgálni. Erre a legjobb példa egy kéziratos beszédgyűjtemény, amelynek szerzője Gavlovič Hugolín. A ferences szerzetes oktató verseivel nagyon népszerű, és számos elemzés tárgya a szlovák irodalomtörténetekben. Erről a kéziratos kötetéről viszont szinte teljesen elfeledkeznek, mindig csupán említés szintjén jelenik meg.

További művek, melyekkel a két nemzet közötti szoros irodalmi kapcsolatot bizonyítom, azok Anton Benčic ferences szerzetes fordításai. Ő ugyanis számos hitvédelmi munkát fordított, többségében magyarról szlovák nyelvre. Többek között Pázmány Péter *Kalauzát, A setét hajnalcsillag után bujdosó lutheristák vezetőjét*, amelyek kéziratban maradtak fenn, valamint Gusztinyi – született Zubralovszky – János nyitrai püspök *Az üdvösség mannája. Az az Úr Jézus tulajdon Szent Testének és Vérének Sacramentoma...* című hitvédelmi munkáját, amely 1759-ben jelent meg Egerben. A mű fordítása 1794 és 1795 között látott napvilágot négy kötetben. Benčič szinte valamennyi szöveg előtt egy rövid előszót fogalmaz, amelyet a szlovák olvasóknak szánt. Ezekben lényegében egy rövidke fordítói *ars poeticát* fogalmaz meg, amelyből megtudható, hogy milyen okból ültette át az adott művet szlovákra.

Befejezésül elmondom, hogy az általam felsorolt példák segítségével egy-egy kutatási lehetőséget mutattam be (kompiláció-kutatás, fordítások vizsgálata). Mindezek csupán az irányt jelölik ki, hiszen még számos feltáratlan kézirat és nyomtatvány található a könyvtárakban, amelyek felfedezésre várnak, és amelyek a két nemzet közötti irodalmi kapcsolatot erősítik.